

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทุกคน เป็นรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง โดยยึดหลักพื้นฐานที่ว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง ประชาชนได้ใช้อำนาจนี้ในการกำหนดตัวผู้ปกครองทั้งการแต่งตั้งและการถอดถอน ผ่านกระบวนการเลือกตั้งจากผู้ที่เสนอตัวจะเข้ามาทำหน้าที่ในการปกครอง โดยการทำให้ประชาชนเชื่อว่า ตนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีคุณธรรมเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำ และมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชน มีแนวทางในการสร้างสรรค์และพัฒนาชีวิตที่ดีให้กับประชาชน แต่ประชาชนก็ยังสามารถใช้อำนาจโดยตรงได้เสมอ แม้ว่าได้มอบอำนาจให้กับผู้แทนของประชาชนไปใช้ในฐานะที่เป็นตัวแทนแล้วก็ตาม ในการใช้อำนาจโดยตรงของประชาชนจะกระทำผ่านการเข้ามามีส่วนร่วมใน การตัดสินใจทางการเมือง การปกครองนั่นเอง (สมบัติ ชำรงชัญญวงศ์, 2542 : 14) การจะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองการปกครองยังขึ้นอยู่กับสิ่งสำคัญอย่างน้อยอีก 3 เรื่อง ได้แก่ 1) การรับรองสิทธิเสรีภาพของพลเมืองฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย 2) การมีองค์กรตรวจสอบที่เป็นอิสระและมีประสิทธิภาพ และ 3) การที่ประชาชนมีทางเลือกและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอ (เจริญ คัมภีร์ภาพ, 2548 : 8) จากที่กล่าวข้างต้นทั้งหมดนี้เป็นหลักการสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของทุกคนทั้งหญิง-ชาย ใน “การปกครองในระบอบประชาธิปไตย”

จากสถานการณ์ปัญหาสังคมตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันสภาพความเท่าเทียมกันระหว่างหญิง-ชายแทบไม่มีอยู่จริง โดยพิจารณาจากรายงานขององค์กรที่ประชุมเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum) พบว่า ใน 115 ประเทศ สตรีสามารถครองที่นั่งในรัฐสภาร้อยละ 17 และมีตำแหน่งในรัฐบาลร้อยละ 14 อย่างเช่นในสหรัฐอเมริกา มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาสตรีเพิ่มขึ้น หลังจากที่สตรีถูกปฏิเสธมากกว่า 133 ปี นับตั้งแต่ก่อตั้งประเทศ แม้สตรีจะมีบทบาทในสภาและรัฐบาลมากขึ้น แต่ส่วนใหญ่ยังรับผิดชอบงานด้านครอบครัว เยาวชน คนพิการ และผู้สูงอายุเป็นหลัก สำหรับในประเทศไทยสตรีมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยมาตลอดทั้งที่ประเทศไทยมีประชากรหญิงเป็นครึ่งหนึ่งของประชากรชาย เมื่อเทียบสถิติผู้หญิงที่เข้าไปมีบทบาททางการเมืองในระดับประเทศนับว่ายังน้อยมาก ตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

พ.ศ. 2475 กว่าที่ไทยจะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหญิงคนแรกต้องผ่านไปถึง 17 ปี คือ คุณอรพิน ไชยกาล จากอุบลราชธานีได้รับการเลือกตั้ง ต่อมา พ.ศ. 2519 ส่วนจำนวนสมาชิกรัฐสภาสตรีไทยที่มีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับหลาย ๆ ประเทศ โดยไทยจะอยู่ในอันดับ 73 ของโลก (สำหรับประเทศในเอเชียที่มีจำนวนสมาชิกรัฐสภาสตรีมากกว่าไทย คือ เวียดนาม (อันดับ 16) จีน (อันดับ 24) อิสราเอล (อันดับ 48) คาซัคสถาน (อันดับ 63) มาเลเซีย (อันดับ 63) ซิเรีย (อันดับ 63) แม้แต่ในประเทศที่เล็ก ๆ ดังเช่น ภูฏาน (อันดับ 72) (Inter-Parliamentary Union, 2001 : 211) ซึ่งมีข้อมูลเพิ่มเติมสถานการณ์สตรี จากการรายงานผลเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals- MDGs) ของประเทศไทย พ.ศ. 2547 รายงานโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่า ภาพรวมของสตรีมีสัดส่วนการเป็นตัวแทนทางการเมืองน้อย ในปีพ.ศ. 2544 สัดส่วนผู้หญิงในรัฐสภาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีร้อยละ 9.6 และ 8.9 ตามลำดับ สำหรับสัดส่วนของผู้หญิงในคณะกรรมการระดับชาติ มีเพียงร้อยละ 16 เท่านั้น และรายงานจากการบันทึกข้อมูล ปี 2549 ของสถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนาเกี่ยวกับจำนวนของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่น้อยมากอยู่แล้ว อาทิ จากการเลือกตั้งที่ผ่านมาแบบแบ่งเขต ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เป็นสตรี จำนวน 346 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 ของผู้สมัครทั้งชาย-หญิง มีสตรีได้รับเลือกตั้งจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 9.75 ของผู้ได้รับเลือกตั้งทั้งหญิงชาย เมื่อพิจารณาสตรีที่ได้รับเลือก จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 11.27 ของผู้สมัครสตรี แสดงว่า สตรีที่สมัคร 100 คน ได้รับเลือกเพียงประมาณ 11 คน ส่วนแบบบัญชีรายชื่อ สตรีที่สมัคร 146 คน ได้รับเลือก 7 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7 ส่วนข้อมูลนักการเมืองท้องถิ่นสตรี พบว่า จำนวนสตรีที่เข้าไปมีส่วนร่วมยิ่งน้อยลงไปมาก ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นสตรี มีเพียงร้อยละ 2.4 ของทั้งหมด สมาชิกสภาเทศบาลก็มีเพียงร้อยละ 6.3 ส่วนสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีเพียงร้อยละ 6.0 และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ก็มีเพียงร้อยละ 8.5 ทั้ง ๆ ที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 30 และ มาตรา 80 ได้วางหลักประกันความเสมอภาคหญิงชายไว้และกำหนดให้รัฐต้องมีหน้าที่จัดให้มีมาตรการใด ๆ เพื่อส่งเสริมให้สตรีสามารถเข้าถึงสิทธิและโอกาสต่าง ๆ อย่างทั่วถึงและเสมอภาคกับผู้ชายก็ตาม (ถวิลวดี บุรีกุล, 2544 : 11)

ปริมาณของประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญอย่างหนึ่งของความเข้มแข็งในระบอบประชาธิปไตย จากปรากฏการณ์ทางการเมืองที่ผ่านมา พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในปริมาณที่น้อย และในปริมาณที่น้อยนี้สัดส่วนของสตรียังมีน้อยลงไปอีก ซึ่งสตรีส่วนใหญ่มีส่วนร่วมทางการเมืองแต่ระดับการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนเท่านั้น และปริมาณยิ่งลดลงไปอีกสำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีระดับที่จะ

เสนอตัวเป็นผู้แข่งขันทางการเมือง เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) สมาชิกวุฒิสภา (สว.) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ส. อบจ.) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (ส. อบต.) หรือได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อให้สตรีมีโอกาสเข้าไปเป็นผู้กำหนดนโยบายสาธารณะ โดยมีข้อมูลยืนยันชัดเจนว่า ประชากรสตรีใช้อำนาจในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยกว่าชาย มีเพียงร้อยละ 14 ระดับโลก และร้อยละ 11 ระดับประเทศ ทั้ง ๆ ที่สัดส่วนประชากรสตรีมีจำนวนมากถึงกึ่งหนึ่งในประชากรโลก และคาดว่าจำนวนประชากรสตรีมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นด้วย จากข้อมูลเชิงประจักษ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีที่มีจำนวนน้อยมาก ทำให้เกิดคำถามว่า เพราะเหตุใดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีจึงมีปริมาณน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับชาย แล้วหากสตรีมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยจะมีปัญหาในการพัฒนาประเทศหรือไม่ มีความจำเป็นเพียงใดในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี และผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องทำอย่างไรเพื่อให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีเพิ่มขึ้น

จากที่กล่าวมาได้แสดงให้เห็นความจำเป็นและความสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี เพื่อให้ เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทุกคน ความเสมอภาคกันในทางกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันไม่ว่าหญิงหรือชาย เกิดการพัฒนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย จากความเชื่อที่ว่า บทบาททางการเมืองสตรีจะช่วยกันผลักดันให้ความเสมอภาคหญิงชายสามารถเกิดขึ้นจริงได้ ไม่เพียงแต่เท่านั้นการมีบทบาทอื่น ๆ ทางสังคม การมีความเชื่อและศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตยของสตรีน่าจะส่งผลให้สตรีสนใจเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นและช่วยกันสนับสนุนประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมให้มีความยั่งยืนมากขึ้นด้วย และมีการพัฒนาสังคมอย่าง รอบด้าน กล่าวคือ ข้อดีเมื่อสตรีที่เข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง ทำให้เกิดความหลากหลายในการพัฒนา และเพิ่มประสิทธิภาพทางการเมือง เนื่องจากมุมมองและประสบการณ์ที่แตกต่างจากผู้ชาย ช่วยให้มีความละเอียดรอบคอบในการจัดสรรงบประมาณให้กับแผนงาน/โครงการที่พัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวและชุมชน งานสวัสดิการสังคม ฯลฯ อย่างไรก็ตาม บทบาทของสตรีส่งผลกระทบเชิงบวกต่อองค์กรหรือหน่วยงาน จากผลการวิจัยของธนาคารโลกแสดงให้เห็นว่า ประเทศที่มีสตรีอยู่ในสภาและส่วนราชการจำนวนมาก จะมีระดับการคอร์รัปชันน้อยมาก และปัจจุบันนี้มีถึง 11 ประเทศที่มีผู้นำเป็นผู้หญิง และในองค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ ล้วนแต่มีผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้หญิง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2551 : 9)

จากความสำคัญและความจำเป็นดังกล่าวส่งผลให้ สตรีจึงต้องตระหนักถึงความสำคัญในการเข้าไปมีส่วนร่วมในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง และการบริหารทุกระดับ ตลอดจนมีบทบาทนำเสนอมุมมองในการกำหนดนโยบาย การบริหาร และการออกกฎระเบียบต่าง ๆ อันจะส่งผลให้สตรีสามารถเข้าถึงทรัพยากรและสิทธิต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม ประเด็นความจำเป็นและความสำคัญในการมีส่วนร่วมของสตรีทั้งในมิติทางการเมือง มิติการพัฒนาสังคม มิติการบริหารจัดการ ได้รับการยืนยันในระดับโลกมานานแล้ว จากบทบาทของสหประชาชาติที่กำหนดให้ปี พ.ศ. 2518 เป็นปีสตรีสากล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมบทบาทของสตรีให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและรักษาสันติภาพของโลก และยังกำหนดให้ปี พ.ศ. 2518-2528 เป็นทศวรรษสตรีสากลแห่งสหประชาชาติและขอให้ประเทศสมาชิกจัดให้มีองค์กรสตรีเป็นกลุ่มเป้าหมายเพื่อการพัฒนา สถานการณ์ภายหลังที่องค์การสหประชาชาติกำหนดให้ปี พ.ศ. 2518 เป็นปีสตรีสากล ในการหารือและการจัดทำข้อตกลงระดับโลกทุกครั้ง ได้บรรจุหัวข้อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในกระบวนการตัดสินใจทางสังคมและการเมืองไว้เป็นประเด็นหลัก โดยให้เหตุผลว่าผู้หญิงจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจระดับต่าง ๆ เพราะการตัดสินใจเหล่านั้นมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้หญิงโดยรวมเช่นกัน การยืนยันความจำเป็นและความสำคัญในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในประเทศไทยนั้นพิจารณาจากนโยบาย และมีการกำหนดให้สตรีเป็นกลุ่มเป้าหมายพิเศษที่ต้องเร่งรัดพัฒนาบทบาทและความสามารถทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยเริ่มใช้ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับ 5 (พ.ศ. 2525-2529) ต่อเนื่องไปจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับ 10 (พ.ศ. 2550-2554) โดยรัฐบาลกำหนดให้เป็น 1 ใน 5 ยุทธศาสตร์หลักของการพัฒนาสตรี ด้วยการกำหนดเป้าหมายเพิ่มจำนวนสตรีให้มีส่วนร่วมในระดับการตัดสินใจทางการเมืองและการบริหารทุกระดับอย่างน้อยเป็นสองเท่า นอกจากนี้ยังกำหนดเป้าหมายที่จะเพิ่มสัดส่วนผู้หญิงในรัฐสภา องค์กรบริหารส่วนตำบล และตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงในราชการส่วนกลางเป็นสองเท่าภายในช่วง พ.ศ. 2549 จากความพยายามทั้งในระดับโลก ระดับประเทศและระดับท้องถิ่น เป็นผลให้สถานภาพของสตรีในทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง มีความก้าวหน้าขึ้นกว่าในอดีตบ้าง แต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีก็ยังมีสัดส่วนน้อย ไม่เพียงพอที่จะเป็นพลังผลักดันให้เกิดการพัฒนาสังคมตามทิศทางที่ควรจะเป็น

เมื่อมีข้อมูลสนับสนุนชี้ชัดว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีมีสัดส่วนน้อยมาก และปัจจัยเชิงเหตุของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีมีรูปแบบของความสัมพันธ์หลากหลายมิติ จากแนวคิดและผลการวิจัยดังที่กล่าวมา ยังไม่ปรากฏว่ามีรูปแบบการ

พัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีที่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาเพื่อหาคำตอบที่นำมากำหนดรูปแบบ (Model) การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้เกี่ยวข้องสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผน/โครงการที่จะช่วยส่งเสริมศักยภาพของสตรี และช่วยให้สตรีสามารถทำงานทางการเมืองได้อย่างมั่นใจและได้รับการยอมรับ กระบวนการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการดำเนินการอย่างสัมพันธ์กันเชิงตรรกะ ดังนี้ 1) ค้นหาเหตุปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี 2) นำผลการวิจัยมากำหนดเป็นรูปแบบเปิดเวทีสาธารณะให้ผู้เชี่ยวชาญหลากหลายสาขาวิพากษ์ ปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี และ 3) ทดลองใช้รูปแบบแล้วสรุปเป็นอันผลรูปแบบที่ค้นพบ เพื่อได้ผลลัพธ์สุดท้าย (Final Outcome) คือ “วิธีหรือแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทย” แต่การนำเอารูปแบบมาใช้พัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาบุคคลไม่สามารถแยกส่วนการพัฒนาในด้านใดด้านหนึ่งได้ต้องพัฒนาในองค์รวม และหลักการสำคัญต้องพัฒนาจากล่างขึ้นสู่บน (Bottom-up) ดังนั้นจึงพิจารณาเห็นว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรีควรดำเนินการร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด ประกอบกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย จัดทำมาตรฐานการส่งเสริมการพัฒนาสตรี ซึ่งเป็น แผนแม่บทที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์บูรณาการร่วมกับทุกส่วนราชการ โดยผู้วิจัยจะนำรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไปร่วมบูรณาการในด้านที่ 5 คือ “การพัฒนามาตรฐานสตรีด้านสังคม การเมือง วัฒนธรรม ประเพณี”

ในการวิจัยเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจอย่างจริงจังในการที่จะค้นหารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีที่มีประสิทธิภาพ และที่คงมีเป้าหมายเช่นเดียวกับผู้เกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่ายที่คาดหวังให้สตรีสามารถเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจในระดับนโยบาย ด้วยการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งระดับประเทศ และระดับท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น อันจะส่งผลให้สตรีสามารถเข้าถึงทรัพยากร สิทธิและโอกาสต่าง ๆ ได้อย่างเป็นธรรม เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเสมอภาคหญิงชายในระยะยาวอย่างยั่งยืน

คำถามการวิจัย

1. มีตัวแปรใดบ้างของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางการเมือง และปัจจัยทางสังคม และวัฒนธรรม ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี

2. รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีเป็นอย่างไร
3. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางการเมือง และปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี
2. เพื่อสร้างและพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี
3. เพื่อทดลองใช้ และประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี

สมมติฐานการวิจัย

1. ตัวแปรในกลุ่มตัวแปรด้านปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางการเมือง และปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี
2. รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถทำให้สตรีมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับเข้มข้นขึ้นไป และความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัยระยะที่ 1

การค้นหาเหตุปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพจากสตรีกลุ่มตัวอย่าง ผู้เชี่ยวชาญ เอกสารและงานวิจัย นำมาวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบ การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี

1.1 ประชากร ได้แก่ สตรีที่อาศัยอยู่ในจังหวัดมหาสารคามที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 136,188 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัด. ดำรวจ ณ เดือนธันวาคม 2550) โดยประชากรที่ใช้ศึกษา แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1.1.1 สตรีที่มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับเข้มข้นสูง คือ สตรีที่กระทำกิจกรรมทางการเมืองที่ชัดเจนอย่างจริงจังและเข้มแข็ง (Active Participation) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 0.06

1.1.2 สตรีที่มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับเข้มข้น ได้แก่ สตรีที่สมัครเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง หรือสตรีที่เคยร่วมเคลื่อนไหวทางการเมือง หรือสตรีที่เป็นหัวหน้าคณะของพรรคการเมืองต่าง ๆ จำนวนประมาณ 3,000 คน คิดเป็นร้อยละ 0.20

1.1.3 สตรีที่มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับพื้นฐาน ได้แก่ สตรีที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป ที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกประเภท ทุกครั้งและเป็นสตรีที่แสดงความสนใจหรือมีการพูดคุยทางการเมือง จำนวน 133,108 คน คิดเป็นร้อยละ 99.74

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สตรีในจังหวัดมหาสารคาม มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม มีการกำหนดขนาดและสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.2.1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับเข้มข้นสูง จำนวน 20 คน เลือกโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับฉลาก

1.2.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับเข้มข้น จำนวน 75 คน เลือกโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีจับฉลาก

1.2.3 การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับพื้นฐาน จำนวน 305 คน เลือกโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) และการสุ่มแบบชั้นภูมิ

1.3 ตัวแปรในการวิจัย

1.3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) แบ่งเป็น 3 ปัจจัย 15 ตัวแปร คือ

1) ปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกเป็นองค์ประกอบ 5 ตัวแปร ดังนี้

- 1.1) อายุ
- 1.2) ระดับการศึกษา
- 1.3) รายได้
- 1.4) ภาวะผู้นำ
- 1.5) ความต้องการส่วนบุคคล

2) ปัจจัยทางการเมือง จำแนกเป็น 4 ตัวแปร ดังนี้

- 2.1) ความรู้ ความเข้าใจด้านการเมือง
- 2.2) ความตระหนักในการมีส่วนร่วม
- 2.3) การรับข่าวสารทางการเมือง
- 2.4) ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มการเมือง

3) ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม จำแนกเป็น 6 ตัวแปร ดังนี้

- 3.1) การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม

- 3.2) ความรู้สึกเป็นชุมชน
- 3.3) การรับรู้บทบาทที่สังคมคาดหวังต่อสตรี
- 3.4) ค่านิยมด้านบทบาททางเพศ
- 3.5) การสนับสนุนทางสังคม (ครอบครัว)
- 3.6) การขัดเกลาทางสังคม

1.3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1) ระดับเข้มข้นสูง 2) ระดับเข้มข้น และ 3) ระดับพื้นฐาน

1.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะเครื่องมือแบ่งเป็น 5 ประเภท คือ 1) แบบสำรวจ 2) แบบสอบถาม 3) แบบทดสอบ 4) แบบวัดทางจิตวิทยา 5) แบบประเมิน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นตัวแปรอิสระ 15 ตัวแปร และตัวแปรตามอีก 1 ตัวแปร ซึ่งลักษณะของเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้จัดทำเป็น 4 ชุด คือ

- ชุดที่ 1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี แบบประเมินมีอยู่ 1 ตอน
- ชุดที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคล มีองค์ประกอบ 5 ตัวแปร แบ่งเป็น 3 ตอน
- ชุดที่ 3 ปัจจัยทางการเมือง มีองค์ประกอบ 4 ตัวแปร แบ่งเป็น 4 ตอน
- ชุดที่ 4 ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม มีองค์ประกอบ 6 ตัวแปร

แบ่งเป็น 6 ตอน

1.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบรรยายปัจจัยที่มีส่วนร่วมทางการเมือง วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequencies) ร้อยละ (Percentage) ค่ามัธยฐานเลขคณิต หรือค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean : \bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) และการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี สถิติที่ใช้ทดสอบคุณลักษณะตัวแปร คือ การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity Test) โดยการใช้ Variance Inflation Factors (VIFs) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (Multiple Correlation Analysis) การวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

2. ขอบเขตการวิจัยระยะที่ 2

นำรูปแบบจากผลการวิจัยระยะ 1 โดยใช้เวทีเสวนาของกลุ่มเป้าหมาย (Target Group) ที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) และผู้เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เมืองของสตรี เช่น ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานที่สตรีทำงานอยู่ ครอบครัวที่ประกอบด้วยสามีและบุตร ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ชาวบ้าน หน่วยงานดูแลด้านสตรีทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 30 คน เพื่อวิพากษ์รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ บุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี เช่น ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานที่สตรีทำงานอยู่ บุคคลในครอบครัว ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ชาวบ้าน หน่วยงานดูแลสตรีทั้งภาครัฐและเอกชน โดยผู้วิจัยเลือกบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี การเลือกแบบเจาะจง เป็นผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานที่สตรีทำงานอยู่ บุคคลในครอบครัว ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ชาวบ้าน หน่วยงานดูแลด้านสตรีทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวนประมาณ 30 คน

2.1 กิจกรรมในระยะที่ 2

กิจกรรมในการวิจัยระยะที่ 2 คือ รูปแบบ (Model) ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี โดยนำผลจากการวิจัยในระยะที่ 1 มาสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นร่างในการพิจารณาในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี วิพากษ์รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี

2.2 การวิเคราะห์

2.2.1 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 1 มากร่างรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี เพื่อเป็นร่างในการพัฒนา

2.2.2 ดำเนินการเปิดเวทีสาธารณะให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) จากการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี และผู้เชี่ยวชาญหลากหลายสาขา ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้กระบวนการระดมสมอง (Brain Storming) ของกลุ่มเป้าหมาย (Target Group) จำนวน 30 คน เริ่มต้นจากการเก็บข้อมูลต่าง ๆ เป็นรายบุคคล ตลอดจนสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ และกระบวนการจัดการชีวิตของแต่ละคน และบางเรื่องจำเป็นต้องร่วมมือที่กว้างขวางมากกว่ากลุ่มเดียวหรือคนอื่นด้านข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อวิพากษ์ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี สรุปสาระสำคัญจากแบบรวบรวมการวิจารณ์ และข้อเสนอแนะ ที่ผู้ช่วยวิจัยได้จดบันทึกลงในแบบวิจารณ์และข้อเสนอแนะ และการบันทึกภาพและเสียงเวทีสาธารณะทุกเนื้อหา สังเคราะห์จากการวิจารณ์และข้อเสนอแนะจากข้อสรุปนำมาประกอบการเทียบเคียงบริบททางสังคม ผู้วิจัยปรับปรุงรูปแบบตามการวิจารณ์

และข้อเสนอแนะ แล้วนำผลการเสนอแนะมาปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาให้สมบูรณ์ขึ้น เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี และนำไปทดลองในระยะที่ 3 ต่อไป

3. ขอบเขตการวิจัยระยะที่ 3

เป็นระยะการทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีกับสตรีกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน และวิเคราะห์ผลการทดลองเพื่อยืนยันประสิทธิภาพรูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี

3.1 ประชากร ได้แก่ สตรีที่อาศัยอยู่ในจังหวัดมหาสารคาม อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับพื้นฐาน มีการแสดงออกภายใต้ขอบเขตพฤติกรรม คือ 1) แสดงความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองบางครั้ง 2) ไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้งและทุกประเภท การเลือกตั้ง 3) มีการริเริ่มประเด็นพูดคุยทางการเมือง 4) มีการชักจูงผู้อื่นให้เลือกตั้งผู้ที่ตนสนับสนุน และเลือกหน่วยประเมินค่า “ใช่” ในรายชื่อระดับพื้นฐานมากที่สุด

3.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สตรีที่อาศัยอยู่ในจังหวัดมหาสารคาม อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับพื้นฐาน จำนวน 30 คน โดยใช้การสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับฉลาก

3.3 ตัวแปรในการวิจัยระยะที่ 3 ประกอบด้วย

3.3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ รูปแบบในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี

3.3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นแบบสอบถามระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง จำนวน 1 ชุด แบบตรวจสอบรายการ

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5.1 ก่อนดำเนินโครงการ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนร่วมโครงการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปอ่าน และอธิบายคำถามข้อต่างๆ แต่ละตัวแปร จำนวน 4-5 ข้อ ให้กลุ่มเป้าหมายฟังและตอบคำถาม

3.5.2 หลังดำเนินโครงการ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลหลังร่วมโครงการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี โดยให้ผู้ร่วมโครงการตอบแบบสอบถาม อีกครั้ง

3.6 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ผลการนำรูปแบบไปทดลองใช้ว่า รูปแบบที่ใช้พัฒนามีประสิทธิภาพหรือมีผลในการแก้ไขปัญหาหรือไม่ อย่างไร มีการทดลองแบบ Pretest-Posttest แล้วด้วยการทดสอบ ฟิชล์แมน (Friedman Test for Significance of Change)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบการพัฒนาสตรี หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำตามที่กำหนดในโครงการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ที่ก่อให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของสตรีกลุ่มเป้าหมายในปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางการเมือง และปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีตัวแปรที่สามารถร่วมกันทำนายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีได้ โดยผู้วิจัยนำชุดตัวแปรดังกล่าวมากำหนดเป็นรูปแบบ วิธีการหาประสิทธิภาพของรูปแบบ โดยการประเมินของผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียวิพากษ์ในเวทีสาธารณะ แล้วนำมาทดลองใช้กับสตรีกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การกระทำโดยสมัครใจตามสิทธิตามระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำได้ เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ โดยการกระทำนี้จะมีตั้งแต่ระดับพื้นฐาน ไปจนถึงเข้มข้นสูง การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับเข้มข้นสูง หมายถึง การกระทำของสตรีในกิจกรรมทางการเมืองอย่างจริงจังและเข้มแข็ง (Active Participation) ตามสิทธิที่กฎหมายกำหนด การกระทำเป็นไปด้วยความสมัครใจ โดยเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีระดับเข้มข้นสูง สตรีจะแสดงออกภายใต้ขอบเขตของพฤติกรรม คือ 1) การร่วมรณรงค์ทางการเมือง 2) การเป็นสมาชิกคนสำคัญของพรรคการเมือง 3) การร่วมประชุมแกนนำของพรรค 4) การร่วมระดมทุน 5) การเสนอตัวเป็นผู้แข่งขันทางการเมือง 6) การดำรงตำแหน่งทางการเมือง

2.2 การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับเข้มข้น หมายถึง การกระทำของสตรีในกิจกรรมทางการเมืองที่มีลักษณะการเข้าไปเคลื่อนไหวทางการเมืองตามสิทธิที่กฎหมายกำหนดไว้ การกระทำเป็นไปด้วยความสมัครใจ เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือเกิดอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีระดับเข้มข้น สตรีจะแสดงออกภายใต้ขอบเขตพฤติกรรม คือ 1) มี

พฤติกรรมกรมแสดงตนว่าสนับสนุนกลุ่มการเมือง 2) การติดต่อกับนักการเมือง หรือผู้นำทางการเมือง 3) การบริจาคเงินสนับสนุนทางการเมือง และ 4) การร่วมประชุมหรือชุมนุมทางการเมือง

2.3 การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับพื้นฐาน หมายถึง การกระทำกิจกรรมของสตรีทางการเมืองลักษณะให้ความสนใจ ตามสิทธิที่กฎหมายกำหนด นอกเหนือจากการไปเลือกตั้งที่เป็นการใช้สิทธิและหน้าที่ทางการเมืองตามปกติของสตรีทั่วไป การกระทำเป็นไปด้วยความสมัครใจ เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือเกิดอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีระดับพื้นฐาน สตรีจะแสดงออกภายใต้ขอบเขตพฤติกรรม คือ 1) แสดงความสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองบางครั้ง 2) ไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้งและทุกประเภทการเลือกตั้ง 3) มีการริเริ่มประเด็นสนทนาว่าด้วยสาระทางการเมือง 4) มีการชักจูงผู้อื่นให้เลือกตั้งผู้ที่ตนสนับสนุน

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนา หมายถึง รูปแบบที่นำมาใช้ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ซึ่งประกอบด้วยกำหนดยุทธศาสตร์เป็นนโยบาย และการจัดกิจกรรมการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ที่ประกอบไปด้วยกิจกรรม เพื่อพัฒนาปัจจัยที่ค้นพบว่ามีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี รูปแบบกิจกรรม เนื้อหาและหัวข้อกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้สารสนเทศจากผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในประเด็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ทั้งปัจจัยเชิงเหตุที่เป็นปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทางการเมือง และปัจจัยทางสังคม-วัฒนธรรม
2. ได้รูปแบบการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีเพิ่มขึ้น
3. ได้ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีที่ต่อยอดจากการนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการวางยุทธศาสตร์ นโยบาย โครงการ และแผนงานการส่งเสริมศักยภาพสตรีและช่วยให้สตรีสามารถทำงานทางการเมืองได้อย่างมั่นใจและได้รับการยอมรับ และสามารถเข้าถึงทรัพยากร สิทธิและโอกาสต่าง ๆ อย่างเป็นธรรม และเกิดความเสมอภาคของหญิง-ชายอย่างยั่งยืน